

*Piotr Magier**
Lublin

Religie w dialogu kultur. V Międzynarodowy Kongres Religioznawczy, Toruń, 14–16 września 2017 roku (obrady plenarne oraz sekcja XII)

W dniach 14–16 września 2017 roku w Toruniu odbył się V Międzynarodowy Kongres Religioznawczy zatytułowany „Religie w dialogu kultur”. Organizatorami Kongresu byli: Polskie Towarzystwo Religioznawcze, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych, Wydział Nauk Pedagogicznych, Wydział Teologii) oraz Fundacja Societas et Ius. Kongres zgromadził licznych (około 200) badaczy religii, reprezentujących różne dyscypliny naukowe, m.in. religiologię, teologię, filozofię, pedagogikę, socjologię, językoznawstwo, teorię literatury, historię. Na Kongresie reprezentowane były niemal wszystkie ośrodki uniwersyteckie w Polsce oraz uczelnie zagraniczne, m.in. z: Włoch, Hiszpanii, Kambodży. Obrady kongresowe odbywały się w budynku Centrum Dialogu im. Jana Pawła II oraz siedzibie Wydziału Teologicznego UMK. Uporządkowane zostały według klasycznego podziału na wykłady plenarne oraz prelekcje w grupach tematycznych. Dwie sekcje poświęcone zostały problematyce pedagogicznej: XII – „Edukacja religijna dla kultury dialogu” oraz XIX – „Religia w wychowaniu do dialogu”. Niniejsze sprawozdanie zawiera informacje dotyczące obrad plenarnych oraz obrad sekcji XII.

* Dr Piotr Magier jest pracownikiem Katedry Pedagogiki Ogólnej w Instytucie Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Adres: Instytut Pedagogiki KUL, ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin; e-mail: piomae@kul.pl.

Kongres rozpoczął kiermasz publikacji, po którym nastąpiła oficjalna inauguracja. Gości przywitani: prof. dr hab. Marek Szulakiewicz – Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego, prof. dr hab. Jerzy Kojkoł – Prezes PTR, Pan Michał Zaleski – Prezydent Torunia, prof. dr hab. Piotr Petrykowski – Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK, ks. prof. dr hab. Dariusz Kotecki – Dziekan Wydziału Teologii UMK, prof. dr hab. Zbigniew Karpus – Dziekan Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych.

W ramach pierwszej sesji plenarnej zaprezentowane zostały wystąpienia: prof. dr hab. Krzysztofa Pilarczyka (UJ): „Od konfliktu do komunii. Refleksje o relacjach katolicko-luterańskich w minionym pięćsetleciu”; ks. prof. dr. José Ramóna Villara (Universidad de Navarra): „Iglesia Católica, libertad religiosa y democratica pluralista”; prof. dr hab. Piotra Gutowskiego (KUL): „Obowiązek podążania za prawdą a lojalność wobec własnej tradycji religijnej”. W drugim dniu Kongresu w ramach sesji plenarnej wykłady wygłosili: prof. dr hab. Tomasz Polak (UAM): „Religie w dialogu. Czy można przekroczyć granice?”; prof. dr hab. Zbigniew Pasek (AGH): „Religia jako przeszkoda we współczesnym dialogu kultur”; prof. dr hab. Bogusław Górka (Uniwersytet Gdański): „Religia i metoda. Rekonesans metodologiczny po źródłach chrześcijaństwa”. W trzecim, kończącym Kongres dniu zaprezentowane zostały wystąpienia: prof. dr hab. Tadeusza Drozdowicza (UAM): „Zamienniki tradycyjnych religii” oraz ks. prof. dr hab. Dariusza Oko (UJPiI): „Gender jako namiastka współczesnej religii”.

Obrazy sekcji XII odbywały się w drugim dniu Kongresu. Sekcji przewodniczył dr hab. Jarosław Horowski (UMK). W ich trakcie zaprezentowane zostały następujące wystąpienia: ks. prof. dr hab. Zbigniew Marek: „Edukacja religijna w poszukiwaniu odpowiedzi na egzystencjalne pytania człowieka”; prof. dr hab. Helena Słotwińska: „Idea proegzystencji elementem łączącym społeczeństwa religijnie zróżnicowane”; prof. dr hab. Mirosław Patalon: „Integracja społeczna w obliczu kryzysu migracyjnego jako wyzwanie dla pedagogiki religii”; s. dr Kazimiera J. Wawrznów OSU: „Postawa i myśl pedagogiczna Edyty Stein inspiracją do budowania edukacyjnej kultury dialogu”; dr Piotr Magier: „Do czego pedagogom chrześcijańskim potrzebny jest dialog?”; dr Agnieszka Salamucha: „Współczesne koncepcje wrodzonej kompetencji moralnej jako wyzwanie dla edukacji religijnej”; dr Monika Humenik: „Hermeneutyczne i krytyczne inspiracje dla pedagogiki religii”; s. dr hab. Anna Walulik, prof. AI: „Religia w kształtowaniu dorosłości”; dr Teresa Zawojka: „Wychowanie oparte na zasadach chrześcijańskich jako odpowiedź na kryzys sensu we współczesnym świecie”; ks. dr hab. Leonard Fic, prof. UKSW: „Kształtowanie odniesienia do innych religii na

katechezie – wyzwanie współczesności”; dr Aneta Rayzacher-Majewska: „Katechetyczna animacja misyjna w służbie dialogu”; dr Szymon Dąbrowski: „Pedagogika «(po)wolności» w edukacji religijnej”; dr hab. Aniela Różańska: „Rola refleksyjności w kształtowaniu otwartej tożsamości religijnej młodzieży”; ks. dr hab. Kazimierz Skoczylas: „Odniesienie młodzieży do religii katolickiej na Kujawach wschodnich”; ks. dr hab. Piotr Krakowiak, prof. UMK: „W stronę kultury dialogu w szkockich parafiach z polskimi emigrantami zarobkowymi na podstawie obserwacji uczestniczącej i badań «polacywszkocji.pl»”; dr Joanna Cukras-Stelągowska: „Izraelski spór o małżeństwa mieszane”. Ważnym elementem obrad sekcji XII była dyskusja, animowana przez przewodniczącego sekcji niemal po każdym wystąpieniu.

Obrady V Kongresu Religioznawczego obfitowały wielością treści, ujęć badawczych oraz koncepcji teoretycznych. Jego dorobek to wieloaspektowy i różnorodny zbiór naukowych analiz dotyczących religii oraz jej sytuacji (zmian, funkcji) w kontekście współczesnych przemian życia społecznego, kulturowego oraz naukowego. W odniesieniu do obrad plenarnych niewątpliwymi dominantami prezentowanych treści były problemy dotyczące relacji między religią a innymi typami wiedzy oraz jej odniesienia do wybranych zjawisk i kategorii kulturowych (nauka, prawda, tożsamość, zmiana społeczna, dialog, kompromis). Kluczowe zagadnienia poruszane w wielu spośród wystąpień plenarnych dotyczyły uniwersalizujących tendencji występujących w religiach. Prelegenci analizowali ich istotę, prawidłowości rozwoju, strukturę, funkcje.

Podobną różnorodnością charakteryzowały się wystąpienia w sekcji XII. W ich zakres wchodziły analizy metateoretyczne, teoretyczne i empiryczne. Analizy metanaukowe poświęcone zostały kategoriom kompetencji moralnej oraz dialogu, funkcjom badań hermeneutycznych w pedagogice religii, epistemicznym podstawom pedagogiki religii. Odrębny zakres treści stanowiły analizy teoretyczne ujmujące istotę kluczowych dla pedagogiki religii oraz pedagogiki chrześcijańskiej zagadnień, jak: proegzytencja, przebaczenie, integracja społeczna. Przedstawione też zostały aspektowe opracowania myśli wybranych autorów: Augustyna, Edyty Stein, Mary Parker Follett. Ostatni zakres analizowanych zagadnień (problem także często podejmowany w dyskusjach w trakcie obrad tej sekcji) odnosił się natomiast do wybranych aspektów praktykowania religijności, w tym między innymi do problemów akceptacji religii (i pochodnych jej modeli instytucjonalnych i kulturowych) oraz wybranych form wychowania religijnego przez młodzież w Polsce oraz za granicą, problemu otwartości na inne religie i wyznania chrześcijańskie.

Niewątpliwie wspólnym elementem tematycznym, przewijającym się w trakcie Kongresu, zarówno w trakcie wykładów plenarnych, jak i prelekcji w grupach, pozostawał problem wzajemnej otwartości religii i wyznań. Dyskusje w tym zakresie oscylowały między przekonaniem o inspirującej roli religii (w tym chrześcijaństwa) dla tego typu postaw, po sceptyczne poglądy wyrażające (najmniej) ostrożność względem możliwości istnienia tego typu zależności. Wydaje się, że podstawowy dylemat w nich zawarty dotyczył określenia kulturowych, społecznych i poznawczych funkcji religii. Problem sytuowany między dwoma biegunami, wyznaczonymi kategoriami otwartości i dialogu z jednej strony, a kategoriami zachowania tożsamości i hermetyczności z drugiej. Wskazywanie, że poruszane zagadnienia nabierają szczególnego znaczenia w kontekście aktualnej sytuacji społecznej i politycznej Europy, pojawienia się nowych zjawisk (quasi)religijnych oraz zaostrzenia się relacji między chrześcijaństwem a islamem.

Intensywnym dyskusjom naukowym towarzyszył wyszukany i godny zarejestrowania program artystyczny. Szczególną sympatię i podziw uczestników Kongresu zdobył bydgoski Kwartet smyczkowy Arte Con Brio, który uświetnił koncertami zarówno inaugurację Kongresu, jak i wieczorne spotkanie naukowców w Sali Wielkiej (Mieszczańskiej) Ratusza Staromiejskiego w Toruniu.